

“Sidrabrasa” organizēja nometni “Dzīves skola”

Lai ziedētu puķe, lai koks raisītu lapas un varētu izplest savas zaru rokas, vajadzīgas saknes – tās dzīslas, kas vieno ar pamatu, kurš glabā katras dzīvības spēku. Tieši apzināt individuālo un kopīgo Latgales cilvēku sakņu spēku jūlija vidū aicināja Rēzeknes reģiona lauku sieviešu biedrība “Sidrabrasa” - Eiropas Savienības Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) atklātā LEADER projektu iesniegumu konkursā Latvijas Lauku attīstības programmas 2014. - 2020.gadam apakšpasākuma 19.2 "Darbības īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju" aktivitātes 19.2.2 "Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas" realizēja projektu „Dzīves skola” Nr. 24-01-AL15-A019.2202-000004.

Projekta laikā notika vasaras divu dienu āra nometne - seminārs. Sākumā, protams, iepazīšanās aplis, kura laikā īsi pastāstījām par sevi, pastāstījām, ko sagaidām no dalības šajā projektā. Un tad jau – pie darba! Veidojām izstādi “Latgales vēsturiskās ainas no pagājušā gadsimta”. Katrai sievietei pirms nometnes bija jāiesniedz fotogrāfija, to vajadzēja sameklēt savos dzimtas albumos. Fotogrāfijas tika palielinātas, no tām izveidojām izstādi. Un, protams, nometnes dalībnieces dalījās stāstos par saviem senčiem, dzimtas mājām. Lepnums – tā vienā vārdā var nosaukt to sajūtu, kas valdīja stāstu laikā. Lepnums par dzimtas spēku, lepnums par senču izturību, prasmi rast risinājumus sarežģītās situācijās.

Nākamajā nodarbībā RTA pasniedzēja, programmas “Pārtikas produktu pārstrāde” direktore Inese Silicka stāstīja par seniem latgaļu ēdieniem, par kulināro mantojumu kā pamatu mūsdienu ēdienkartē. Šodien mēs vai katru dienu kādā ēdienreizē iekļaujam kartupeļus, bet tie mūsu zemītē pazīstami tikai apmēram četrus gadsimtus. Kas bija pirms tam? Graudaugi un pākšaugi, dabas veltes. No saldinātājiem – tikai medus, ogas. Kā vasarās mūsu senči saglabāja sviestu? Izkarsēja, salēja māla podiņos, nosēja ar drānu, kura bija piesūcināta ar bišu vasku. Šādi sakārtotu trauku novietoja pagrabā. Rudzu maizīte iekļauta Latvijas kultūras kanonā, bet...Tā tomēr nav pirmā mūsu senču iepazītā maize. Pirmā maizīte tika gatavota no miežiem, un par maizi sauca ļoti biezu miežu putrainu biezputru. Protams, vēstures gaitā Latgalē jaunus pārtikas produktus, jaunus ēdienus ienesa dažādas tautas, bet šodien mēs paši varam veidot jaunas garšas, kā to, piemēram, dara “Obelisk Farm” Andris Višņevskis, Z/S “Kotiņi” īpašnieki u.c. Pēc stāsta un spraigās diskusijas ķērāties pie dažādu garšu sviesta gatavošanas. Vajadzīgs 35% saldaiss krējums, paliela burka. Krējumu – burkā, un tad jau “sviesta meditācija”, kad burka ar saldo krējumu ritmiski jākrata. Apmēram 15 minūtes, un sviests gatavs. No saldā krējuma gatavotais sviests nav jāmazgā ūdenī, sviestu uzreiz var sajaukt ar iecerētajām garšvielām. Inese Silicka piedāvāja plašu garšvielu un to maisījumu klāstu, varējām gatavot maigākas garšas, kā arī veidojām *kreptīgāku* sviestu. Vēl bija iespēja pagatavot mūsu senču vasaras laika ēdienu – biezpienu sajaucām ar sviestu, ķiplokiem un sakapātām dillēm. Vai tapa saldaiss sviests? Jā, kādreiz godu saimnieces prata izmantot lielās siļķu bundžas, lai tajās izceptu tortes, bet rotāšanai ar mazām vai lielām rozītēm ņēma sviestu, ko sajauca ar pūdercukuru, krāsvielām noderēja biešu, burkānu sula. Šodien veselīgu un lētāku Nutellas krēmu varam pagatavot mājās, ja sviestu sajaucam ar pūdercukuru un kakao pulveri.

Pēcpusdienā klausījāmajos RTA asociētā profesora Vladislava Malahovska lekciju "Latgales vēsture un Latgales vēsturiskais mantojums. Vēsturisko notikumu izpratne". Vēstures notikumu izpratne palīdz ikdienas solī, palīdz pieņemt mūsu nacionālās īpatnības un pilnveidot sevi. Kā tas ir – ieraudzīt tos vēstures rata pagrieziena punktus, kuri mūsu gēnu atmiņā ierakstījuši "Ai, ko nu es!" sajūtu? Vladislavs Malahovskis ļoti vienkārši raksturoja mūsu novada vēsturi. Kāpēc nav rakstisku liecību par latgaļu ciltīm un to valstisko veidojumu dzīvi? Tamdēļ, ka hroniku pierakstus veidoja vācu rakstītāji, kas mūsu valsts teritorijā ienāca kopā ar krustnešiem tikai 12. gadsimtā. Kā tas ir – būt minoritātei savā zemē? Būt cilvēkam, par kura tautību, par kura dzīvi neinteresējas valdītāji ne Varšavā, ne Viļņā (Polijas – Lietuvas kopvalsts laikā) ne Pēterburgā (vairāk nekā 100 gadus Latgale bija iekļauta Krievijas impērijas sastāvā kā daļa no Baltkrievijas)? Kā tas ir, dzīvot sādžā, kur tava ideja par labāku dzīvi tiek noraidīta, tiek bremsēta izaugsme? Jo lēmumus pieņem visi iedzīvotāji kopā, bet tieši slinkākie indivīdi tavu ieceru "norok", jo vēlas arī turpmāk parazitēt uz tava veikuma rēķina.

Pievakarē Marijas Dubickas vadībā devāmajos pļavās, vācām ārstniecības augus. Lai vairotu dzīves enerģiju, Marija ieteica likt zem spilvena nārbus. Latvijā aug vairākas nārbusu sugas, biežāk sastopamais ir birztalu nārbulis, bet tas jāmeklē pļavu malās. Toties pļavu nārbulis aug priežu mežos. Nārbulis ir viens no košākajiem Latvijas augiem. Ar stāstiem par ārstniecības augiem labprāt dalījās katra nometnes dalībniece. Piemēram, tika atgādināts, ka labākam miegam noderīga ir smaržīgā vīgrieze, sarkanais āboliņš noder pret iekaisumiem un sāpju remdēšanai. Tīruma kosa vēl ir arī augstā vācama, tā noder asinsspiediena pazemināšanai. Nometnes dalībniece Rozālija Mežatuča lika pie sirds: "Katra ārstniecības augu tēja jālieto prātīgi. Trīs nedēļas tēju dzeram, tad vismaz nedēļu dodam organismam atpūtas laiku."

Vakara izskaņā nometnē valdīja senais vakarēšanas gars. Patīkams pārsteigums – dzejnieces Rasmus Urtānes viesošānās. Viņa ar aizrautību lasīja savu dzeju (no galvas!), dalījās ar sirsnīgiem un ļoti personiskiem stāstiem. Kristīnes Zeltiņas vadībā bija iespēja izdziedāt mūsu tautasdziesmas, darbojoties radošajās darbnīcās. Anita Matisane atgādināja senos mezglošanas paņēmienus, kā arī ierādīja, kā šo rokdarbu veidu padarīt mūsdienīgu. Anita uzsvēra, ka mezglošanas tehnika cilvēkam pazīstama jau kopš cilvēces pirmsākumiem. Pārsteidzoši! Lielu ieguldījumu šīs tehnikas attīstībā devuši... jūrnieki! Jo mezglī viņiem bija nepieciešami darbā, bet atpūtas brīžos (interneta un TV senatnē nebija) jūras braucēji appina ar mezglīem visu iespējamo uz kuģa: nažu spalus, koferu rokturus utt. Savukārt Marijas Dubickas vadībā tika austi zāļu paklāji. Tie ir izcils veids, kā ienest savā ikdienā, pirts rituālos dabas klātbūtni, dabas spēku. Zāļu paklājiņa reljefs sniedz patīkamas izjūtas ķermenim gan vienkārši karsējoties, gan peroties. Zāļu paklājiņu aušana ir atkarīga no laikapstākļiem un dabas ritma, tieši tamdēļ katrs paklājiņš glabā unikālu enerģiju kodu. Paklājiņu pirms lietošanas vajag izmērcēt ūdenī kā to darām ar pirts slotām. Pēc pirts paklājiņš jāizkar, lai tas izzūst. To var lietot atkārtoti, bet - ar tiem nedrīkst dalīties! Katram cilvēkam vajadzīgs savs zāļu paklājs, lai nav greizas enerģiju apmaiņas.

Vērtīgs atklājums – kokvilnas audumu balināšanas un krāsošanas ar dabas materiāliem tehnikas apgūšana, to darījām Latgales Etnogrāfiskās vēstniecības vadītājas Ivetas Seimanovas vadībā. Mēs ņēmām savus (ne baltos, ne gaišos) T -kreklus, uz tiem

izvietojām augus, tos kombinējot ar dažādiem šabloniem: taureņi, ziedi, sniegpārslas. Nākamais solis – balināšanas līdzekļa uzklāšana ar izsmidzināšanas ierīcēm. I. Seimanova ieteica novērtēt, kur līdzekli uzsmidzināt vairāk, kur – mazāk, lai veidotos savdabīga pāreju glezna, kurā izceļam tieši izveidoto kompozīciju. Pēc 10 – 15 minūtēm kreklus izskalojām tīrā ūdenī un likām žāvēties. Par mūsu vecvecmāmiņu austajiem galdautiem, kuros gadu desmiti ievilkuši neizbalināmas dzeltenas līnijas, Iveta Seimanova teica tā: “Nemam matu krāsu – Henu, uz mitra galdauta uzkaisām. Apspēlējam gudri tās “laika līnijas”, ja gribam košāku rakstu – krāsu paturam ilgāk uz galdauta, pēc tam jānopurina, jāizskalo.” Dažādu dabīgo krāsu iegūšana no augiem - šīs zināšanas bija mūsu senču dzīves neatņemama daļa. Iveta Seimanova ierādīja vienkāršāko, ātrāko krāsošanas metodi. Jāņem izvēlētais izstrādājums vai audums (gaišs), to samitrina, izliek izvēlēto krāsu veidojošie augi, tad kārtu pa kārtai izstrādājums stingri jāsarullē. Autora izvēle – vai augi tiek ielikti tikai vienā vietā, vai tie tiek likti katrā rullēšanas kārtā. Rullīti var atsevišķās vietās nosiet, tā veidojot papildus rakstus.

Nometnes otrajā dienā Iveta Seimanova arī ļoti sirsnīgi stāstīja par Latgales tradīcijām, tautastērpu komplektēšanu un tautastērpu vēsturisko aspektu. Viņa aicināja saprast, kas mums katram ir patiesās vērtības, ko esam pārņēmuši no saviem senčiem. I. Seimanova nāk no Galēnu pagasta. Interese par tautastērpu viņai radusies jau bērnībā, kad redzēja, kā mamma (folkloras kopas dalībniece) uztur, saudzē un ar lepnumu uzvelk savu tautastērpu. Pirms sešiem gadiem Iveta rekonstruēja tieši Vydsmuižas sievas tērpu, darīja to ar autentiskām metodēm. Uzņēmīgā latgaliete teic: “Katrs var pats trīs gadu laikā pagatavot sev tautastērpu!” Iveta tiešām tā var teikt, jo pati gan aust iemācījās, gan dzijas un audumus krāsoja, izmantojot dabas materiālus. Tas nekas, ja dažu toni nācās meklēt septiņas reizes. Iveta sirsnīgi dalījās ar savu Vydsmuižas Annužas stāstu. Nometnē vēl bija iespēja dzirdēt vērtīgu Ingas Circenes vēstījumu par Latgales saktām.

Nometnē piedalījās divdesmit Rēzeknes novada sievietes. Nometne notika Audriņu pagasta Staudžos - mājās "Ceriņi". Ko nometnes noslēgumā teica dalībnieces? To, ka bijis ļoti svētīgi atcerēties par Latgales un savu senču spēku, apzināties savas saknes, saprast, cik liela vērtība ir uzņēmība, ticība saviem spēkiem. Projekta vadītāja Anita Matisane atzinās: “Projekta sagatavošana, pēc tam sastādīt atskaites – tas ir liels darbs. Katru gadu sev nosolos – viss, vairs nekādu projektu! Bet...paiet laiks. Sajūtās atgriežas nometnes, semināra, radošās darbnīcas laikā sajūstā enerģiju apmaiņa. Atmiņa uzzīmē iesaistīto cilvēku pateicības smaides. Esmu cilvēks, kurš nevar vienkārši sēdēt mājās vai dzīvot darbs – mājas – darbs struktūrā. Tikai no mums katra atkarīgs, kāda apkārt vide, ko tu pozitīvu sabiedrības labā esi izdarījis, kā vairojis pasaulē labo. Ja es varu vēl kaut ko izdarīt, lai mūsu novada sievietes iegūst kādu papildus iespēju dzīvē, kāpēc lai es to nedarītu?”

Informāciju sagatavoja: Iveta Dimzule